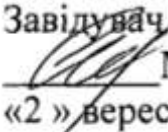

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

Кафедра екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, професор
 М.С. Самойлік
«2» вересня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ»

освітньо-професійна програма	Екологія
спеціальність	101 Екологія
галузь знань	10 Природничі науки
освітній ступінь	бакалавр
факультет	Агротехнологій та екології

Полтава

2021/2022 н.р.

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин –	180
Кількість кредитів –	6
Місце в індивідуальному навчальному плані студента (обов'язкова чи вибіркова)	Обов'язкова
Рік навчання (курс)	3
Семестр	5
Лекції (годин)	32
Практичні (семінарські) (годин)	28
Лабораторні (годин)	-
Самостійна робота (годин)	120
Вид підсумкового контролю	іспит

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню: «Біологія», «Метеорологія та кліматологія», «Гідрологія», «Збалансоване природокористування», «Екологічна безпека», «Моніторинг довкілля», «Техноекологія» та ін.

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни «Екологія людини»: формування у здобувачів науково-теоретичних знань і практичних навичок з загальних закономірностей взаємодії людини з довкіллям; впливу природних та антропогенних чинників зовнішнього середовища на функціонування людського організму; фізіологічних механізмів адаптації людини до умов навколишнього середовища; валеологічного аспекту здоров'я і довголіття та здорового способу життя; цілеспрямованого управління збереженням та поліпшенням фізичного і психологічного здоров'я населення.

Основні завдання навчальної дисципліни «Екологія людини»: вивчення загальних законів взаємодії біосфери та антропосистеми людства, його груп (популяцій) та індивідумів; впливу природної сфери на людину та групу людей; закономірностей та фізіологічних механізмів адаптації людини до різних клімато-географічних факторів середовища; впливу антропогенних чинників зовнішнього середовища на функціонування людського організму; науково-обумовлених шляхів поліпшення рівня здоров'я та збереження соціально-трудового потенціалу населення; засобів оптимізації життєвого середовища людини і людства в цілому та гармонізації процесів взаємодії людства з навколишнім середовищем.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

- **загальні:** здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

- **фахові:** здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю; здатність щодо використання системного підходу при розробці заходів щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей.

Програмні результати навчання:

- демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення;
- уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів;
- усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів;
- зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя;
- уміти виявляти та оцінювати екологічні ризики та еколого-економічні збитки за забруднення довкілля та розробляти рекомендації щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Екологія людини як наука.

Тема 2. Еволюція взаємодії людини і природи.

Тема 3. Соціально-демографічний аспект екології людини.

Тема 4. Адаптація людини до умов навколишнього середовища.

Тема 5. Вплив природних факторів навколишнього середовища на здоров'я людини.

Тема 6. Вплив на здоров'я людини антропогенних екологічних чинників.

Тема 7. Валеологічні аспекти здоров'я та довголіття.

Тема 8. Проблеми екологічної безпеки людства.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		го	Л	П.з.
Тема 1. Екологія людини як наука	14	2		12
Тема 2. Еволюція взаємодії людини і природи.	22	4	6	12
Тема 3. Соціально-демографічний аспект екології людини.	20	4	4	12
Тема 4. Адаптація людини до умов навколишнього середовища.	24	4	4	16
Тема 5. Вплив природних факторів навколишнього середовища на здоров'я людини.	22	4	4	14
Тема 6. Вплив на здоров'я людини антропогенних екологічних чинників.	38	8	6	24
Тема 7. Валеологічні аспекти здоров'я та довголіття.	28	4	4	20
Тема 8. Проблеми екологічної безпеки людства.	12	2		10
Усього годин	180	32	28	120

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1	2	3
Тема 2. Еволюція взаємодії людини і природи		
1.	Визначення коефіцієнта екологічної відповідності умов проживання людини	2
2.	Визначення екологічної (демографічної) ємності території	2
3.	Визначення репродуктивної здатності території	2
Тема 3. Соціально-демографічний аспект екології людини		
4.	З'ясування впливу природно-екологічних факторів на демографічну ситуацію в країні (регіоні, районі)	2
5.	Визначення рівня людського розвитку	2
Тема 4. Адаптація людини до умов навколишнього середовища.		
6.	Оцінка функціонального стану та адаптивних можливостей організму людини	2
7.	Оцінка психологічного стану та стресостійкості людини	2
Тема 5. Вплив природних факторів навколишнього середовища на здоров'я людини		
8.	Визначення біоритмів організму людини. Визначення хронобіотипу.	2

9	Дослідження впливу на організм людини високих та низьких температур.	2
1	2	3
Тема 6. Вплив на здоров'я людини антропогенних екологічних чинників		
10	Вивчення впливу дії токсикантів на організм людини.	2
11	Визначення характеристик та параметрів шкідливих речовин. Гострі та хронічні отруєння	2
12	Визначення вмісту нітратами в різних овочах та фруктах	2
Тема 7. Валеологічні аспекти здоров'я та довголіття		
13	Діагностика індивідуального здоров'я	2
14	Розроблення екологічно збалансованого раціону харчування.	2
Усього разом		28

Самостійна робота

№ теми	Назва теми	Кіл. год.
1	Тема 1. Екологія людини як наука.	12
2	Тема 2. Еволюція взаємодії людини і природи.	12
3	Тема 3. Соціально-демографічний аспект екології людини.	12
4	Тема 4. Адаптація людини до умов навколишнього середовища.	16
5	Тема 5. Вплив природних факторів навколишнього середовища на здоров'я людини.	14
6	Тема 6. Вплив на здоров'я людини антропогенних екологічних чинників.	24
7	Тема 7. Валеологічні аспекти здоров'я та довголіття.	20
8	Тема 8. Проблеми екологічної безпеки людства.	10
Разом		120

7. Індивідуальні завдання

Навчальним планом з дисципліни «Екологія людини» виконання індивідуального завдання не передбачено.

8. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання, форми поточного і підсумкового контролю

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним рівня вище межі незадовільного навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання для поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

- виконання вправ на практичних заняттях (2-6 балів);
- виконання завдань самостійної роботи (1-3 бали);
- виконання тестів (0,5 - 2 бали);
- виконання контрольної роботи, (3 - 10 балів);
- іспит (6 – 20 бал.).

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом – *істит.*

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконання завдань на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	3	Здобувачем надана повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 90% потрібної інформації)
Достатній	2	Здобувачем надана достатньо повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
Задовільний	1	Здобувачем надана неповна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
Низький	0,5	Здобувачем надана коротка відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

Виконання завдань самостійної роботи

Рівні нав. досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	3	Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) у письмовій формі.
Достатній	2,5	Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) або повна відповідь з незначними неточностями у письмовій формі.
Задовільний	2	Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки) у письмовій формі.
Низький	1	Здобувачем надана коротка відповідь із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації) у письмовій формі.

Виконання тестових завдань

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	2	здобувач вільно застосовує теоретичний матеріал на практиці для виконання тестів (не менше 90%).
Достатній	1,5	здобувач в основному вирішує завдання тестів (не менше 75%), помилки є несуттєвими
Задовільний	1	здобувач вирішує завдання в не повному обсязі (не менше 60%), припускається незначних помилок.

Низький	0,5	здобувач припускається суттєвих помилок у виконанні тестів (менше 30% потрібної інформації)
---------	-----	---

Виконання контрольної роботи

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	10	Здобувачем надана повна відповідь у письмовій формі (не менше 90% потрібної інформації)
Достатній	8	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовій формі (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
Задовільний	6	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовій формі (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
Низький	3	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовій формі із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

Критерії оцінювання завдань іспиту

Розподіл балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
20-18	Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації). Показано всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу. Засвоєна сутність основних понять предмету, їх зв'язок та значення для майбутньої професії.
17-15	Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями. Показано достатнє знання матеріалу предмету. Проявлено систематизований характер знань з питань предмету, відповіді на питання стислі, допущені незначні помилки в розумінні процесу здійсненні екологічної паспортизації територій.
14-9	Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки). Показано поверхневе знання основного матеріалу курсу. Відповіді на питання не повні. Допущено принципові помилки у розумінні основних питань предмету.
8-6	Здобувачем надана коротка відповідь із суттєвими помилками (не менше 30% потрібної інформації) на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів.
5-1	Відсутність знань основного матеріалу курсу.

9. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання СР	Тести	КР	Усього
Тема 1. Екологія людини як наука.		3	2		5
Тема 2. Еволюція взаємодії людини і природи.	9	3			12
Тема 3. Соціально-демографічний аспект екології людини.	6	3			9
Тема 4. Адаптація людини до умов навколишнього середовища.	6	3			9
Тема 5. Вплив природних факторів навколишнього середовища на здоров'я людини	6	3			9
Тема 6. Вплив на здоров'я людини антропогенних екологічних чинників.	9	3	2		14
Тема 7. Валеологічні аспекти здоров'я та довголіття.	6	3			9
Тема 8. Проблеми екологічної безпеки людства.		3		10	13
Разом	42	24	4	10	80
Іспит					20
Разом	42	24	4	10	100

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини: Навчальний посібник / за ред. Н.В. Кочубей – Суми: ВТД Університетська. 2008. 391 с.
2. Грибан В. Г. Валеологія: підручник Київ: Центр учб. літератури. 2012.342 с.
3. Димань Т.М. Екологія людини: підручник . К.: ВЦ Академія. 2009. 376с.
4. Заверуха Н.М Основи екології: посібник Київ: Каравела. 2006. 368 с.

5. Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: Підручник. Рівне. 2013. 385 с.
6. Кириєнко Т.В. Екологія людини. Вінниця: ПП «Друкарня «Твори»». 2015. 176 с.
7. Плаксієнко І.Л. Екологія людини: особистісна складова. Полтава: Смірнов А.Л. 2018. 212 с.
8. Соломенко Л.І. Екологія людини. К.: Центр учбової літератури. 2016. 120с.
9. Хаєцький Г.С. Екологія людини. Вінниця: ФОП «Корзун Д.Ю.». 2014. 306 с.
10. Хижняк М. Нагарна А. М. Здоров'я людини та екологія. К.: Здоров'я. 1995. 232 с
11. Хоменко П.В., Фастовець А.В. Методи діагностики функціонального стану організму у фізичній реабілітації, фізичній культурі та спорті: навч. посібник. Полтава: ФОП Болотін. 2014. 272 с.

Допоміжні

1. Екологічна освіта. / Юглічек Л.С., Мирна Л.А., Зазуліна Л.В., Бітюк М.Ю., Віркун В.О. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. 116 с.
2. Концептуальні виміри екологічної свідомості /М.М. Кисельов, В.Л. Деркач та інші. К.: Парапан, 2003. 312 с.
3. Профілактика порушень адаптації молоді до повсякденних стресів і кризових життєвих ситуацій: навч. посіб. /Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології; за наук. ред. Т. М. Титаренко. К. : Міленіум. 2011. 272 с.
4. Салтовський О.І. Основи соціальної екології. Київ. 1997. 332с.
5. Фокс Р. Энергия и эволюция жизни на Земле. М.: Мир, 1987. 280с.
6. Экология человека: Словарь-справочник /Авт.-составитель: Н.А.Агаджанян, И.Б. Ушаков, В.И. Торшин й др. Под общ. ред. Н.А. Агаджаюша. М.: Изд. Фирма Крук. 1997. 208с.

Інформаційні ресурси

1. Губарева Л.И. Экология человека: практикум для вузов /Л.И. Губарева, О.М. Мизирева, Т.М. Чурилова. М.: Валдис, 2005. 112 с. . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docplayer.ru/42157086-Praktikum-l-i-gubareva-o-m-mizireva-t-m-churilova-ekologiya-cheloveka.html>.
2. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. пос. К.: Знання, 2000. 255с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bibliotekakek.at.ua/_id/0/91_OsnEkologi.pdf.
3. Загальна гігієна з основами екології: Підручник /Кондратюк В.А., Сергета В.М., Бойчук Б.Р. та Ін. /За ред. В А. Кондратюка. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. 200с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://kingmed.info/knigi/Gigiena/book_3757/Zagalna_gigiena_z_osnovami_ekologiyi-Kondratyuk_VA-2003-pdf.
4. Кириєнко Т.В. Екологія людини: курс лекцій. Вінниця: ПП «Друкарня «Твори»», 2015. 176 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_3/kirienko4.pdf.
5. Методики вивчення повсякденного стресу і способів розв'язання кризових життєвих ситуацій / О. Я. Кляпець, Б. П. Лазоренко, Л. А. Лепіхова, В. В. Савінов; за ред. Т. М. Титаренко. – К. : Міленіум, 2009. 120 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://docplayer.net/123977958-Metodiki-vivchennya-povsyakdenного-stresu-i-sposobiv-rozv-yazannya-krizovih-zhittievih-situaciy.html>.

6. Некос А.Н., Багрова Л.О.,Клименко М.О. Екологія людини: Підручник. Х.:ХНУімені В.Н.Каразіна, 2007. –346 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiEruW_x6zmAhVilYsKHxABtAQFjAJegQIChAC&url=http%3A%2F%2Fbooksshare.net%2Fbooks%2Fekology%2Fnekos.
7. Петрук, В.Г., Турчик П.М., Бобко О.О. Екологія людини.Ч.1: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. 148. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://petrukvk.vk.vntu.edu.ua/file/ffd523036b1af65614de33b7cecbed3e.pdf>.
8. Щоденник планети. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.phschool.com/sf/planetdiary>.